

ARTICULUS III.

DE AUCTORITATE DIVINA ET DIVINITUS INSTITUTA SEU ECCLESIASTICA.

XIX.

In disciplinis publicè tradendis multa nostris temporibus immutata esse magnamque orum partem, quæ et nostra, et Patrum nostrorum memoria in scholis viguerant, esse destructa norunt omnes. Quid aptius substitutum sit veteri rationi, rectiusque exædificatum vix quisquam ostendere ac tueri poterit. De exponenda in primis theologia, quæ latissimè patet, novas methodos, nova systemata, novasque rerum explicandarum descriptiones protulerunt non pauci; quæ quidem re conveniunt, etsi verbis sæpè discrepet: exhibent enim veritatum theologiarum ordinem propè eundem quem symbola fidei atque imprimis symbolum concilii lateranensis IV, quod principio codicis nostri exstat, præ se ferunt: qui idem *ordo salutis* nuncupatur. Etsi verò novi scientiarum præceptores ac dictatores sæpè in diversa abeant, nec ipsi secum ferè consentiant, nemo tamen eorum inficiatur, ad sacras disciplinas ritè proponendas percipiendasque opus esse *parte isagogica, seu prævia prolegomenon tractatione*, qua de auctoritate Ecclesiæ divinitus instituta discentes velut in vestibulo disciplinæ sacræ informantur, et docentes perpetuò adjuvantur ac suffulcantur. Eadem ratio nos cogit hoc primum ponere principium Juris sacri.

XX. *Primum ac generale principium Juris sacri est auctoritas divina, et divinitus instituta, seu ecclesiastica.* Nam primo religio divina, cujus pars est Jus sacrum et fidei dogmata, quæ ejusdem sunt fundamentum, proveniunt ex divina revelatione et divina nituntur auctoritate; quia *fides ex auditu* (Rom. X, 17). Porro singuli homines non audierunt immediatè Deum loquentem, nec quisquam, ut sibi loquatur Deus exigendi Jus habet: sed ut S. Paulus inquit: *Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in Filio* (Hebr. I, 1). Filius divinus, assumpta humana natura, locutus est hominibus in Palæstina tum degentibus; sed cum religionem et Ecclesiam suam per universum orbem propagari, et usque ad mundi finem conservari vellet, selegit apostolos, eosque de mysteriis regni sui, id est, Ecclesiæ singulari studio informavit, atque ita informatos ac divino repletos Spiritu per universum orbem suo nomine et auctoritate ad annuntiandam doctrinam et legem suam, et Ecclesiam quaquaversus propagandam misit, addito certissimo promisso, "eam potestate inferorum nunquam oppressam iri: se cum ipsis apostolis futurum usque ad consummationem sæculi: se missurum præterea Spiritum veritatis, qui eos omnem veritatem docturus, et cum ipsis permansurus esset in æternum (1)."

ta conventicula colentes pro Ecclesia, qui tamen non cessant privatam publicamque polliceri felicitatem, more scilicet eorum de quibus Jus nostrum in extrav. un. de crimine falsi. inter comm. ait: Spondent, quas non exhibent, divitias pauperes alchimistæ. Labente igitur fide, tanquam fundamento et radice, mirum non est universam vacillare canonicam disciplinam, eamque pessimè affligi et vulnerari, atque adeò ab iis, qui se canonum doctores vocant, tantum quàm deploramus, canonum stragem fieri.

(1) Portæ inferi non prævalebunt adversus eam, Matth. XVI, 18. Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi, Matth. ult. Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, spiritum veritatis, Joan. XV, 26. Ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis, Joan. XIV, 16.

Hoc Christi promissum, uti e missio apostolorum in universum orbem, auctoritas quoque ipsis collata non ita perfectò intelligi possunt, ut cum apostolorum vita habeant finem, aut quasi apostoli vitam in hoc mundo usque ad sæculi consummationem protracturi essent. Quapropter totum id, quod pro Ecclesia conservanda ac propaganda necessarium fuit, æque ad successores apostolorum ac ipsos apostolos pertinuit, estque ea perspicua mens verborum Christi, ac sensus totius antiquitatis, nec quisquam alius præter apostolorum successores divina Christi verba, jussa, instituta ac promissa ad se quoquo modo trahere sibi applicare poterat allo Jure aut specie veri. Jam verò verba Christi, jussa, instituta ac promissa, æque ad successores apostolorum, quàm apostolos pertinentia, sunt id in quo auctoritas divinitus instituta consistit, quàm *ecclesiasticam* hic nuncupamus, primoque loco inter principia Juris sacri ponimus. Sacræ Scripturæ sine dubio res divina ac Dei Verbum sunt, atque ob eam causam primo collocandæ loco. At quando de ipsarum divinitate agitur, quod nempè inspiratione Dei, non humana fide et diligentia exaratæ sint; cum dein de exemplarium, versionum authenticam, de numero seu canone librorum, partiumque ac de genuino maximè illarum sensu disputatur, ad Ecclesiæ auctoritatem recurendum est; quæ proin primo stabilienda loco videbatur. Similiter ante traditiones præter scriptum Dei Verbum existunt: quæ genuinæ sint, et incorruptæ: quàm vim et significationem habeant, auctoritate Ecclesiæ definiendum est. Decreta verò romanorum pontificum et conciliorum decisiones, et venerabilium Patrum in rebus sacris consentientes sententiæ ipsam exhibent Ecclesiæ vocem et auctoritatem.

XXI. Quia summi momenti sunt, quæ strictim congessi hoc loco, videntur ea distinctiùs explicanda et accessenda a capite. Antiquis mundi temporibus Deus locutus hominibus est per prophetas, ultimis per unigenitum Filium suum. Hanc totam temporum seriem nunquam interruptam indè a creatione mundi usque ad præsentem horam vi naturali cogitare, et velut uno obtuitu mentis simul contueri possumus, nobisque repræsentare instar unius continuæ linæ perpetuo fluxu generatæ usque ad hoc momentum. In hac linea assumatur una pars minimè longa, nempè ea, in qua unigenitus Dei Filius homo factus est, natus educatusque, et post vitam privatam annorum circiter triginta deinceps paulum ultra triennium publicè prædicando et benefaciendo omnibus in hoc mundo versatus, ex quo post acerbissimam mortem et perfectum redemptionis opus gloriosè ad Patrem ascendit, immisso paulo post, uti promiserat, in discipulos Spiritu sancto.

XXII. Hæc temporis particula in tota temporum serie a mundo condito usque ad momentum præsens vocari potest *epocha Christi*, a qua æram christianam ducimus. Christi epocham a creatione rerum præcesserunt sæcula circiter quadraginta, id est, quater mille anni et quod excurrit; quæ est probabilior latinorum chronologorum sententia: indè verò ab illa epocha consecuta sunt sæcula propè octodecim. Præcedentia quidem prospiciebant semper, avidèque exspectabant hanc Christi epocham: "Amen dico vobis, inquit Christus, multi prophætæ et "justi cupierunt videre quæ videtis, et non viderunt; et audire quæ auditis, et non audierunt (Matth. XIII, 17). Abraham pater vester exsultavit, ut videret diem meum, et vidit, et gavisus est (Joan. VIII, 56)." Contra, quæ secuta sunt ad eandem perpetuò respectant. Priora Christi regnum præmonstrabant: quæ postea sunt præterlapsa, et sequentur deinceps, idem Christi regnum exhibent, et exhibebant perpetuo: *Cujus regni non erit finis*, uti in symbolo profiteremur. Est id regnum unum et unicum quidem, sed universale, per omnem mundum atque om-

nes ætates diffusum, non caducis opibus, non carnis deliciis, non humana gloria resplendens; sed mirificè exornatum, perabundansque in hac quidem hominum vita divinis gratiis, meritis, virtutibus; in altera verò cœlesti gloria, præmiis et triumphis; idque regnum mortali hoc statu *Ecclesiam militantem*, altero illò beato *triumphantem* dicimus.

XXIII. A Christi epocha transeo ad epocham apostolorum, qui magistro ac Domino ad Patrem regresso, repleti Spiritu Christi illico executi sunt gravissimum mandatum, et missionem, legationemque suam, strenuè utentes potestate divinitus sibi concessa, ac memores verborum Christi: "Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Data est mihi omnis potestas: euntes ergo, docete, baptizantes eos (Joan. XX, 21, Matth. ult.)" Ipso Pentecostes die, Petrus, qui ubique ut caput et princeps inter suos comparet, ad confertam hominum multitudinem elata voce Christi legem promulgat: Ejus sermone tria ferè hominum millia, paulo post millia quinque convertuntur, et novellæ Ecclesiæ aggregantur. Eodem, aut altero certè anno divina virtute prosternitur Saulus persecutor, et erigitur Paulus apostolus Ecclesiæ. Probabilis traditio est, apostolos per duodecim ferme annos in Palestina hæsisse, aut eo postquam aliquando excurrerant in finitimas regiones, rediisse; quo ministerio ac conatu Judæis impenso profecti, prædicaverunt ubique, "Domino cooperante, ac sermonem confirmante sequentibus signis (Marc. ult.)"

XXIV. De hac apostolorum prædicatione tria censeo animadvertenda.

1. Cogitandum non est, Christum apostolos suos codice legum, aut cum tabulis lapideis, ut olim Moysen, vel cum programmate publicè recitando affingendo, vel misisse ad populos, et in orbem. Jussit eos prædicare, non jussit scribere, jussit esse testes eorum, quæ de ipso viderant, audierant, manibus palparant: Quod audivimus, scripsit Joannes eo nempe tempore, quo Evangelium jam diù voce, non scripto annuntiatum fuerat: "Quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ, annuntiamus vobis (I Joan. I, 1)." Sanè et veteres prophetæ divinum Spiritum in corda hominum, non in tabulas et chartas effusum iri prædixerunt; id quod apostolorum princeps prima in concessione in memoriam Judæis revocavit: "Hoc est, inquit, quod dictum est per prophetam Joel, et erit in novissimis diebus, dicit Dominus; effundam de spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filiæ vestræ (Act. II, 16, 17)." Nitebatur tum quidem religio ac fides Christi *Verbo Dei*, sed non verbo *scripto*. Quæ enim Scriptura pro multitudine maxima parte indocta et imperita adhiberi poterat? Atqui hæc ipsa erat cujus primis temporibus maximè miseratus est Dominus in impertienda salutis gratia: "Videte, inquit Paulus ad Corinthios, vocationem vestram, fratres; quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles; sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes, et in firma mundi eligit Deus, ut et confundat fortia; et ignobilia mundi, et contemptibilia elegit Deus, et ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret; ut non gloriaretur omnis caro in conspectu ejus (I Cor. I, 26 et seq.)"

XXV. 2. Etsi divinus magister, cum in terris degeret, sollicitè patienterque instruxerit apostolos, et post resurrectionem per dies 40 cum eis versatus sit, non confabulando de rebus caducis, sed loquens de regno Dei; iidem tamen non ita clarè distinctèque perceperunt omnia, ut nullæ postea dubitationes quæstionesque

exortæ sint. Id perspicuum fit *primo*, quod Christum redivivum interrogarint apostoli: "Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel (Act. I, 6)?" *Secundo* ex quæstione de recipiendis in Ecclesiam gentibus disceptata (Ibid. X, 45). *Tertio*, ex controversia de legalibus agitata: "Conveneruntque apostoli, et seniorum res videre de verbo hoc. Cum autem magna conquisitio fieret, etc. (Ibid. XV, 6, 7)." Quamvis autem apostoli repleti essent Spiritu Sancto, scirentque ipsum docturum et suggesturum omnia; non tamen Deum velut ex machina loquentem exspectarunt, sed magna diligentia, circumspectione prudentiaque in rei veritatem inquisierunt, eaque facta inquisitione, ad sententiam processerunt definitivam. Nemo igitur mirari debet, si posterioribus temporibus aliæ atque aliæ fidei controversiæ motæ sint, quæ multa disputatione magnaque synodorum cogendarum difficultate dirimendæ fuerunt.

XXVI. 3. Institutio Ecclesiæ atque origo regni Christi non eo concipienda est modo, quo alia regna, et republicæ ex patribus familias, tanquam subjecto præexistente, vi pacti unionis et subjectionis coalescunt. Longè aliter egit Christus, qui primo ex discipulis speciatim selegit apostolos, ex apostolis unum, Petrum scilicet, singulari supra cæteros prærogativa potestatis exornavit. Hos veluti duces futuri exercitus a semet constitutos jussit prædicare et baptizare, id est, adlegere milites, cives et domesticos Dei. Nullo igitur modo fingi potest, potestatem sacram, quæ tota a Christo provenit, in ipsam communitatem fidelium, quæ nulla tum erat, collatam fuisse. Data est ea apostolis, ut homines sub Christi signa adducerent, in quos dein eandem exercerent, haud secus ac si princeps duces crearet cum præcepto, ut milites sibi adlegeret, quibus præset. Hanc nobis ideam ingerunt ipsa apostolica missionis verba: *Sicut misit me Pater; et ego mitto vos; euntes, prædicate, baptizantes eos, docentes servare omnia*. Itemque illud: "Faciám vos fieri piscatores hominum (Matt. IV, 19);" et maximè ad Petrum: "Ex hoc jam homines eris capiens (Luc. 5, 10); super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam." Sanè idea fundamenti et ædificii, idea pastoris et ovium, piscatoris et piscium omnem potestatis æqualis et communis collegialis, aut democraticæ speciem penitissimè excludunt, longèque remouent.

XXVII. Exposita apostolorum missione spectandi sunt ii ad quos missi fuerunt. Ac in primis opus non est multum inquirere qui fieri potuerit, ut Christi religio, sublimia continens mysteria, et pravis cupiditatibus atque inveteratis vitiis hominum maximè adversa, intra annos paucissimos tantoperè potuerit propagari, ut Paulus ad Romanos scripserit: *Fides vestra annuntiat in universo mundo* (Rom. I, 8). Est enim hæc ipsa propagatio admirabile prodigium divinæ gratiæ, quo evidenter credibilis sit christiana religio. Ad alia igitur rei istius capita advertendus est animus:

1. Audita apostolorum testificatione de Christo, cognitaque eorum divina missione, tenebatur quivis audientium et jure quidem naturali, Christi religionem ac legem amplecti, et assensum firmissimum etiam internum veritatibus annuntiatis præstare, tanquam divinæ videlicet locutioni, quemadmodum Paulus ad Thessalonicenses scribit: "Cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est verè, Verbum Dei (I Thess. II, 13)."

2. Nemo eorum ad quos doctrina ac missio apostolorum pervenerat, optionem ac veluti jus deligendi habebat quid ex veritatibus annuntiatis aut propositis legibus reciperet, quid respueret; quia par in omnibus ratio et fundamentum suberat,

auctoritas nempe Dei revelantis et præcipientis, et divina apostolorum missio. Hoc subruto fundamento, vacillat fides, et lex universa ac quævis ejus capita pro arbitrio convelli poterunt. Hæc causa est cur fides dicatur *individua*.

3. Etsi multa religionis capita ab apostolis proposita humanum captum moremque judicandi et vivendi superarent, tamen cognita revelatione ac missione Dei, jure conqueri nemo potuit, apostolos tyrannidem ac dominatum exercere in conscientias hominum. Hinc Paulus de armis quibus subjogaverat Corinthios, ait: "Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitio, consilia [*inimicorum*] destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam (II Cor. X, 4, 5, 6)."

4. Si quis, auditis apostolorum de Christo testimoniis, imò perceptis ac etiam visis miraculis in infidelitate obtorpuerant (obtorpuerunt autem plurimi), culpa refundi non potuit in apostolos, non in defectum credibilitatis earum veritatum ac legum, quæ promulgabantur, non in ipsum Christum, qui apostolos ad prædicandum misit; sed in homines qui obedire Evangelio pertinaciter detrectarunt. Sanè quod a propheta diù ante prænuntiatum fuerat, Paulus repetiit: *Sed non omnes obediunt Evangelio* (Rom. X, 16). Nec causa infidelitatis in intellectu hæsit audientium, sed in prava voluntate, cui difficile non est vanas excusationes obtendere. Multi non obedierunt Dei Filio prædicanti, non obedierunt apostolis a Dei Filio missis: quam igitur excusationem habuerunt de peccato suo? "Sinite illos, aiebat Dei Filius, cæci sunt et duces cæcorum (Matth. XV, 14)." "Quoniam repellitis verbum Dei, aiebat Apostolus Christi, et indignos vos judicatis vitæ æternæ; ecce convertimur ad gentes (Act. XIII, 46)."

XXVIII. Nullo labore nunc opus est ad præsentem Ecclesiam applicandi ea quæ de apostolica missione et potestate, ac de obligationibus primorum fidelium dicta sunt; quia ad nostra etiam tempora per sese jam, verè proprièque ea pertinent. Non enim, ut *temporarium* regnum acquireret Dei Filius, tot vaticinia de illo regno per prophetas præmissa sunt, nec ob *temporarium* regnum sanguinem fudit Christus, nec sibi sponsam comparavit, quam repudiaret postea. Manet etiam nunc Christi regnum. Christus resurgens ex mortuis jam non moritur: una morte acquisivit gentes hæreditatem suam, et possessionem suam terminos terræ. Cælestem doctrinam semel docuit, unam fundavit Ecclesiam, eamque perpetuam esse, eamque manere voluit; misit apostolos suos cum potestate quam ipse a Patre obtinuit; ea potestas non in commodum data erat apostolorum, sed in perpetuum Ecclesiæ bonum; nunc etiam vivunt apostoli in unitate successorum, et nunc etiam verè dicunt: *Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos* (II Cor. V, 20). Quia etiam nostra fides auctoritate divina et apostolica nititur missione; et quia nos quoque super fundamentum apostolorum et prophetarum ædificati sumus, ipso summo angulari lapide Christo Jesu. Ac fuit hæc indè ab ævo apostolorum certissima totius antiquitatis sententia, Petrum maximè etiam nunc in *sua sede vivere, et præsidere, et querentibus fidei veritatem præstare* (1). Manet igitur, ut paulo ante dixi, Christi regnum; manet apostolica missio, et potestas apostolica; manet cum apostolis Christus usque ad consummationem sæculi; manet promissa assistentia Spiritus Sancti. Apostolica

(1) His verbis S. Petrus Chrysologus ad Eutychem scripsit, an. 449.

missio, potestas, sedes apostolica non moritur; Ecclesia non moritur, et quando in Symbolo totum per orbem decantato confitemur unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam, non id profitemur, eam *aliquando fuisse*, non credere, sed præsentem esse, ac fore in posterum.

XXIX. Non de sola doctrina theoretica fidei loquor; nec apostolorum missio ad fidem duntaxat prædicandam pertinuit, sed vel maximè etiam ad regulas legesque præscribendas, quibus Ecclesia novella regeretur, quanquam qui Ecclesiam agnoscit docentem tanquam ex divina missione apostolis imposita, is eandem regentem ac saluberrimos præscribentem canones non agnoscere et non profiteri non potest; quoniam ipsa concessio potestatis rectoriæ divinitus facta in numero dogmatum et doctrinarum Ecclesiæ est. Quo, obsecro, Jure regebantur fideles ab apostolis conversi et baptizati? Quas leges ad religionem resque sacras pertinentes proposuerunt apostoli? Ex quo fonte christianam honestatem morum petere jusserunt? Ex Jure, credo, philosophico? Ex Jure publico universali? Ex libris moralibus ethnicorum? Quam functionem in fundanda ac regenda Christi Ecclesia; quam auctoritatem, vel auctoritatis functionisve particulam habuit magistratus judaicus: præses provinciæ, imperator romanus? "Penes imperatores, ait S. Joannes Damascenus (Oratione II, de imaginibus), potestas non est, ut Ecclesiis leges sanciant. Attende quid dicat apostolus: Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum apostolos, secundo prophetas, tertio pastores et doctores ad perfectionem Ecclesiæ; non adiecit imperatores verbum locuti non sunt reges sed apostoli et prophetæ, pastoresque et doctores."

XXX. Uti jura divinæ missionis et potestatis in apostolos collata a Christo pro conservanda regendaque Ecclesia, sic eadem in fidelibus nostri ævi sunt obligationes, ac ævo apostolorum fuerant. Tenemur igitur verbum Dei, sicut est, verè per Ecclesiam annuntiatum omni suscipere reverentia, ac propositis veritatibus præstare assensum etiam internum, ac de dono fidei et declarationibus ab Ecclesia, Spiritu Dei editis gratias agere infinito Deo; minimè autem conqueri de constricta sentiendi opinandique aut potiùs somniandi libertate; tenemur propositas ab Ecclesia veritates legesque divinas sine discrimine amplecti omnes, ob summum auctoritatis divinæ ac divinitus institutæ pondus. Quo pertinet elegans sententia S. Augustini: "Qui in Evangelio, quod vultis, creditis, quod vultis, non creditis, vobis potiùs quam Evangelio creditis (1)." Subruto fundamento auctoritatis divinæ et divinitus institutæ, seu ecclesiasticæ, nulla religionis pars firma consistet. "Abdicata qualibet parte dogmatis catholici, inquit S. Vincentius lirinensis aliæ quoque, atque item aliæ, ac deinceps aliæ jam quasi ex more et licito abdicabuntur. Porrò partibus abdicatis quid aliud sequetur, nisi ut totum pariter repudietur (In commonitorio, c. 31)."

ARTICULUS IV.

DE TRADITIONIBUS ET NOTIONIBUS ANALOGIS.

XXXI.

Auctoritas Ecclesiæ, de qua dictam est supra, verbum Dei nobis proponit traditum ac scriptum: ac priùs quidem traditum; quia ut jam animadverti § XXIV,

(1) Lib. 17 contra Faustum Manich. c. 3, in fin.

n. 1, apostoli doctrinam ac legem Christi prædicando primò promulgarunt, non scribendo. Sacræ Scripturæ posteriores sunt ordine ac tempore; et auctoritatem extrinsecam habent a traditione, non traditio ex Scripturis (Conf. J. P. E. c. I, § 318, p. 632).

XXXII. Traditio, vi notionis, opponitur: 1. propriæ inventioni aut electioni; 2. opponitur recenti constitutioni, deniquè scriptæ communicationi. Quod enim *traditum* fuisse contendo, eo ipso non nuperrimè inventum, aut meo arbitrio definitum; non recentem constitutum nec origine sua scriptum assero.

XXXIII. 1. *Traditio*, uti dictum, *opponitur propriæ inventioni aut electioni*. A propria inventione aut electione in causa religionis nomen accepere *hæretici*, qui sprete doctrina a majoribus tradita, elegerunt id quod ipsi excogitarunt aut invenerunt, aliive, quos sectabantur. Hinc Tertullianus de præscript. hæret. n. 6, ait: "Hæreses dictæ græca voce ex interpretatione electionis, qua quis sive ad instituendas, sive ad suscipiendas eas utitur. Nobis verò nihil ex nostro arbitrio indulgere licet; sed nec eligere, quod aliquis de arbitrio suo induxerit. Apostolos Domini habemus auctores."

XXXIV. 2. *Traditio opponitur recenti constitutioni*. Hinc romani Pontifices ut ecclesias particulares fortius stimulant ad observandos canones, sæpiùs professi sunt, se nihil novi nunc præscribere, sed quæ a majoribus essent instituta. Sic Gregorius IV, canon 2, dist. 12. "Non novum aliquid præsentis jussione præcipimus" et Siricius P. a. 386, ep. V, n. 1, apud Const. col. 652, ait: "Litteras tales dare placuit, non quæ non præcepta aliqua imperent, sed quibus ea quæ per ignaviam desidiamque aliquorum, neglecta sunt, observari cupiamus, quæ tamen apostolica et Patrum constitutione sunt constituta, sicut scriptum est: State et tenete traditiones." Similiter loquitur Innocentius P. I, ep. II, ib. col. 747.

XXXV. 3. *Traditio opponitur scriptæ communicationi aut transmissioni*. Talis traditio Cypriano et Afris rebaptizantibus opposita est, teste S. Augustino, l. 5 de baptism. contra Donat. c. 23, ubi addit: "Sicut sunt multa, quæ universa tenet Ecclesia, et ob hoc ab apostolis præcepta benè creduntur, quanquam scripta non reperiantur." Traditioni non obest, si, quæ ore primum promulgantur, postea consignentur litteris. Hinc Paulus II Thessal. II, 15, ait: "Tenete traditiones, quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam nostram," quia ea quæ per epistolam communicantur, ore primum fuerant tradita. Theologorum mos est, ea quæ primo loco probarunt ex Scriptura, secundo confirmandi a traditione, nempe ex doctrina Patrum, ex factis aliisque testimoniis de agnita et conservata semper doctrina.

XXXVI. *Materia traditionis* generatim est dogma, factum divinum vel humanum, institutio alicujus ritus, Juris, functionis: *forma* sita est in testimonio, professione, aut usu et exercitio ejus dogmatis, facti, ritus, Juris, functionis. Undè vox *traditio* nunc ad *materiam* refertur, seu dogma, factum, ritum, etc., viva voce, professione, vel praxi transmissum, nunc ad *formam*, seu ad hæc ipsa testimonia dogmatis, facti, ritus; etc. *Materia* igitur traditionis tunc fidei dogmata sunt, tunc regulæ ecclesiasticæ. Hæc tamen solæ nomine traditionis aliquandò designari videntur, fortè quod longiore tempore nullis litteris fuerint commendatæ. Siricius enim Papa, epist. VI, n. 5, apud Constant. de ordinationibus agens, ostendit,

quomodo *unam fidem habentes, unum etiam in traditione sentire debeamus*: quasi fidei opponere disciplinam, tanquam alterum divisionis membrum.

XXXVII. Analogæ atque affines traditioni sunt consuetudo, mos, mores, observantia, imò et præscriptio (1). Ac *mores* quidem denotant actus frequentes, publicos, uniformes, et quodammodo inveteratos. *Consuetudo* strictè sumpta exprimit Jus, suppositis diuturnis populi moribus, aliquo consensu legislatoris introductum: quo sensu est alia consuetudo *præter legem*, alia *contra legem*: Jus enim tum obligationem exprimit, tum facultatem moralem seu libertatem agendi (§ VII); nominatur tamen etiam consuetudo *secundum legem*, nempe inhæsiva et declarativa. Quavis significatione continet duo, factum et Jus: undè *consuetudo facti*, seu factum quod inest in consuetudine, et *consuetudo Juris*, seu Jus quod exhibet, nominatur (2). A traditione differt in eo, quod hæc non novum dogma, novam institutionem ritus indicet, sed testimonium de dogmate vel ritu jam olim instituto; contra consuetudo strictè accepta denotat jus novum, non scriptum. *Observantia*, tanquam forma traditionis et consuetudinis est testimonium moribus et factis expressum de Jure tradito, vel per consuetudinem introducto; aliquandò opponitur veteri Juri vel usui, et recentem praxim Juris tum scripti, tum non scripti indicat: in legem quandam in viridi esse observantia dicimus. Sed in his omnibus ingens est inconstantia loquendi.

XXXVIII. In traditionibus *origo* spectatur maximè, ex qua vis illarum pendet. Sunt enim divinæ, sunt etiam humanæ, apostolicæ, vel ecclesiasticæ. *Traditiones divinas* seu divina dogmata et præcepta viva voce transmissa toto ante Moysem legemque scriptam tempore agnoverunt patriarchæ ac fideles omnes, et de summis quidem religionis capitibus scituque necessariis, ceu de peccato originali, de promisso Redemptore, de vi sacrificiorum carnalium, de resurrectione et universali judicio, de fide, spe, charitate ac remedio peccati originalis. Easdem ante exaratum novum Testamentum agnoscere debuerunt, et indubitato agnoverunt fideles primorum Ecclesiæ temporum (3). Cur nos item non agnoscamus? Quia, inquit protestantes, et ante ipsos alii hæretici; quia divina dogmata et præcepta in Scripturis nunc exarata prostant dictante Spiritu sancto. Respondeo:

1. Ipsa divinitas Scripturarum, authentia præsertim versionis, canon librorum aliundè cognosci certò non potest, nisi ex traditione (4). De genuino sensu mox dicam.

(1) De consuetudine exstat titulus in utroque Jure; ac multo pluribus verbis agitur de præscriptionibus.

(2) Quo loquendi genere vocatur etiam possessio juris et facti.

(3) S. Matthæus, qui primus omnium manum admovit tabulæ, ut fidelium Pælestinae votis faceret satis, ante octavum annum post resurrectionem Jesu Christi non scripsit, teste Eusebio, Demonstrat. 1, 3, c. 24. Hunc paulò seriùs secuti sunt SS. Marcus, Lucas, Joannes.

(4) Eleganter Bellarmin. De verbo Dei, I, 4, c. IV: "Quomodo enim, inquit colligemus ex Scriptura, Evangelia Marci et Lucæ esse vera Evangelia, Thomæ et Bartholomæi esse falsa? Item epistolam ad Romanos esse veram; Pauli et Laodicenses, quæ nunc circumfertur, non esse Pauli, cum utraque præferat titulum Pauli, et cum Paulus in epist. ad Coloss. ult. dicat se scripsisse ad Laodicenses; nusquam autem dicat se scripsisse ad Romanos. Oportet etiam credere, hoc Evangelium, quod nunc legitur nomine Marci, esse illud verum et incorruptum, quod scripsit Marcus; quod certè ex Scripturis haberi non potest. Quomodo enim ex Scriptura colligam hoc Evangelium non esse suppositum, ut dicunt mahumetani, vel certè totum depravatum, ut dicebant olim manichæi, et nunc anabaptistæ?" De evangelis apocryphis confer. can. 3, dist. 15.

2. Dogmata et præcepta N. T. scripta sunt magno numero; id fatemur, at scripta non per modum integri systematis, aut completæ instructionis de divino Jure; sed aliis atque aliis locis, velut pro re nata; undè adversarii Ecclesiæ, qui affirmant, *planè omnia* esse scripta, id non præsumere, sed probare debent; quod efficient nunquam.

3. Patres ac scriptores primorum Ecclesiæ temporum, synodi item, in quibus de Jure divino agebatur, certè nosse debebant fontes, in quibus Jus divinum, et salutis doctrina ex voluntate Christi continetur: atqui omnes duplicem christianæ religionis agnovere fontem. sacras Scripturas et traditiones, id recentissimè atque enucleatè ostendit V. C. Gottfridus Lumper in historia theologico-critica de vita, scriptis atque doctrina SS. Patrum, etc. per omnes, quas adhuc edidit partes. Duo hic animadvertenda sunt, quæ sectas novas gravissimè affligunt: 1. Rejiciunt illæ divinas traditiones, quas prima Ecclesia indè ab ortu, et post exaratas etiam Scripturas, tanquam Dei verbum, et salutaris doctrinæ fontem agnovit; 2. rejiciunt easdem more illo desperato, quo primorum temporum hæretici easdem rejecerant, ceu ariani teste S. Augustino, l. 1, contra Maxim.; item Pelagiani apud eundem: Nestoriani quoque, ut meminit concilium ephesinum, nec non Eunomiani, ut refert S. Basilius l. de Sp. c. 27; omitto alios.

XXXIX. De traditionibus atque adedò necessitate earundem addam ex disciplina Juris, quæ animadversione videntur digniora. Ac primo in omni communitate mores sunt priores legibus scriptis, et præter has vim habent; quia omnia definiti legibus haudquaquam possunt. "Diuurna consuetudo pro Jure et lege, in his quæ non ex scripto descendunt, observari solet, l. 33 et 35, D. LL. Leges quoque ipsas antiquitus probata et servata tenaciter consuetudo imitatur et retinet, l. 3, c. Quæ sit longa consuetudo." Dein præter Scripturam aliis adminiculis indigent leges quibus declarentur et applicentur. Lex ipsa, uti se non explicat, ita nec applicat ad species obvenientes. Hinc ab ipsis scriptis legibus consuetudo dicitur *optima interpret legum*, l. 37, D. de LL, et c. 8. de consuetud. Præter consuetudinem in ambiguitatibus legum scriptarum etiam præjudicia, vel potius exempla, id est, rerum similiter judicatarum auctoritas valet, l. nam imperator 38. D. de LL. Maximè huc pertinet tum interpretatio authentica legum ab ipso legislatore petenda, l. 11. ib. tum officium judicis leges applicantis et Jus secundum leges dicentis. His omnibus si destituantur leges scriptæ, pro laqueis erunt, non remediis expediendarum litium.

XL. Ex his intelligitur primo necessitas traditionum tum apostolicarum, tum ecclesiasticarum, per quas determinentur ea quæ Jure divino determinata non sunt, sed quæ divinus legislator pro temporum et locorum ratione pastoribus a se institutis definienda reliquit. Dein patet necessitas ejus generis traditionum divinarum, quæ *declarative* dicuntur. Scriptura sacra continet mysteria valdè sublimia, ceu trinitatis, incarnationis, processionis Spiritus Sancti, eucharistiæ, etc.; nec ipsa genuinos verborum sensus a pravis distinguit, quod ostendunt controversiæ et hæreses omnium temporum (1). At quæ in cordibus hominum, operante

(1) "Scripturam sacram, inquit S. Vincentius lirinensis, c. 2, commonitorii, pro ipsa sua altitudine non uno eodemque sensu universi accipiunt: sed eadem eloquia aliter atque aliter alius interpretatur, ut penè, quot homines sunt, tot illinc sententiæ erui posse videantur: aliter namque illam Novatianus, aliter Photius, aliter Sabellius, aliter Donatus exponit, aliter Arius, Eunomius, Macedonius, aliter Apollinarius, Priscillianus, aliter Jovinianus, Pelagius, Celestius, aliter postremo Nestorius, atque idcirco multum necesse propter tantos tam varii erroris anfractus,

Spiritu Sancto, scripta est, et deposita veritas ea ignorare homines non sinit quid et quo sensu credendum sit, quod non credendum sit. Hinc quando, suborta hæresi, detecta et explicata est pravitas doctrinæ, eique opposita catholica veritas a romanis Pontificibus distinctè segregata est a pravo sensu; Episcopi in synodis congregati illico in ejusmodi expositione fidei recognorunt sensum fidei suæ, acclamantes: "Hæc est fides Patrum, ita credimus, ita sentimus omnes; anathema Nestorio, anathema Eutychi, etc." Id contingit in synodo ephesina contra Nestorium, in chalcedonensi contra Eutychem, in œcumenica VI, contra monothelitas. Lecta Ephesi epistola S. Leonis ad Flavianum, act. 2, acclamarunt Patres: "Pertrus per Leonem locutus est." Episcopi galli accepta eadem Leonis expositione, rescribere: "Multi in ea gaudentes pariter et exultantes recognoverunt fidei suæ sensum, et ita se semper ex traditione paterna tenuisse, ut vester apostolatus exposuit, Jure lætantur. Nonnulli sollicitiores facti beatitudinis vestræ, admonitione percepta, modis omnibus se gratulantur instructos, datamque sibi occasionem gaudent, qua liberè ac fiducialiter, suffragante etiam apostolicæ sedis auctoritate, eloquantur, et asserat unusquisque quod credit (1)." Hoc etiam declarativæ traditionis genus qui rejicit (ut fit a protestantibus) etsi nudæ retineat Scripturæ verba in sensum reprobum atque hæresim incidit, uti Siricius P. dudum observavit: "Scimus, inquit, fratres charissimi, multos Episcopos per diversas ecclesias ad famam pessimam nominis sui humana præsumptione Patrum traditionem mutare properasse, atque per hanc causam in hæresis tenebras cecidisse (2)."

XLI. Traditiones divinas esse *universales* palam est. Porrò quævis traditio universalis coalescit ex traditione omnium ecclesiarum catholicarum in eandem doctrinam conspirantium. At constat, inquit, traditiones, ecclesiarum particularium tum divinas, tum apostolicas, et ecclesiasticas corrumpi posse. Exemplo sunt controversiæ de baptismo hæreticorum, de celebratione paschatis, aliæque id genus (3). Quem ergo characterem habent traditiones ecclesiarum particularium, ex quo verè dignoscantur? Nempè traditio vera, si de divina et apostolica agatur doctrina, prædicatione vel institutione apostolica originem ducere debet, et ut Tertullianus ait, conspirare cum doctrina earum ecclesiarum quas apostoli fundarunt, et in quibus suam doctrinam deposuerunt: "Constat proindè, omnem doctrinam, quæ cum illis ecclesiis matricibus et originalibus fidei conspiret, veritati deputandam (de præscript. c. 21)." Id ævo nostro in solam cadit Ecclesiam romanam, quantumvis Episcopi catholici omnes successores apostolorum censeantur; ut proin character traditionis ecclesiarum particularium sit consensus et con-

tus, ut prophetiæ et apostolicæ interpretationis linea secundum ecclesiastici et catholici sensus normam dirigatur."

(1) Epist. synodica Ravennii aliorumque Episcoporum gallorum inter epistolas S. Leonis n. 99, c. 2, edit. Ballerin. col. 1103. Huc referenda est animadversio quam contra Molinæum et auctorem principiorum J. E. P. de traditionibus agentem feci in Inst. J. E. P. c. VII, § 373.

(2) Epist. X Siricii apud Constant. col. 687.

(3) Cum Joannes apostolus et aliqui ipsius successores Ephesi pascha celebrassent cum Judæis ex prudenti quadam indulgentia, ne istos offenderent, id in pravum sensum detorquens Polycrates Ephesiorum Episcopus, qui tempore S. Victoris P. I, præfuit, contendit hoc omnino ex lege evangelica fieri debere. Ita corrupta est traditio. Similiter cum in ordinationibus clericorum, aliquando præter canones temporum necessitate vel ex dispensatione quidquam actum esset, id nonnulli ordinaria lege fieri posse pravè senserunt; de qua re queritur Siricius P. ep. 6, n. 5, apud Constant. col. 662, et Innocentius I, ep. 17, ib. col. 835, n. 9.